

การสร้างกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

Creation of Cooperation Mechanisms and Networks to Develop Living Museum Learning Areas to Build Local Economy and Quality of Life in Pak Phun Municipal Area in Nakhon Si Thammarat Province Thailand

เชษฐา มุหะหมัด, เดโช แขน้ำแก้ว, บุญยิ่ง ประทุม, พีระพงศ์ สุจริตพันธ์ และ พีรดา สุจริตพันธ์

Chettha Muhamud, Daycho Khaenamkhaew, Boonying Pratum,

Peerapong Sutcharitpan and Peeradaw Sutcharitpan

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: Chettha_muh@nstru.ac.th, Daycho_kha@nstru.ac.th, baocd12@gmail.com,

Peerapong_sut@nstru.ac.th and aummomi@hotmail.com

(Received : June 9, 2022 Revised : August 15, 2022 Accepted : August 22, 2022)

บทคัดย่อ

การสร้างกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 20 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) กลุ่มสถานประกอบการ จำนวน 10 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) กลุ่มสถาบันการศึกษา จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) และกลุ่มภาคเอกชนในพื้นที่ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบสโนว์บอล (Snow ball) ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า กลไกไ้เฒ่าประกอบด้วย 8 กลไก คือ 1) การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย 2) การประสานหน่วยงานและองค์กรเครือข่าย 3) การสร้างพันธสัญญาร่วมกัน 4) การร่วมคิดและวางแผนกิจกรรมร่วมกัน 5) การดำเนินการกิจกรรมร่วมกัน 6) การบริหารจัดการเครือข่าย 7) การพัฒนาความสัมพันธ์ 8) การรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและการสร้างเครือข่าย และมี 4 เสาหลัก อันได้แก่ ภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาคชุมชน ภาคเอกชน และ 3 พลัง ได้แก่ รัฐธรรมาภาพ คมนานุภาพ และวิชานุภาพ เป็นพื้นที่ต้นแบบแห่งการเรียนรู้

คำสำคัญ: กลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนา พิพิธภัณฑ์มีชีวิต เศรษฐกิจท้องถิ่น คุณภาพชีวิต

Abstract

This research aimed to create a mechanism for cooperation and a network to develop a living museum learning area to create a local economy and quality of life in Pak Phun municipality, Nakhon Si Thammarat Province. The key informants were composed of 20 people from local government organizations selected by Purposive Sampling, ten people from establishment selected by Purposive Sampling, five people from educational institutions selected by Purposive Sampling, and five people from a private sector in the area selected by the Snow Ball model. The research employed the qualitative data analysis. The findings showed that the "I-Tao" (elders) mechanism consisted of 1) realizing the needs of network creation, 2) coordination of network departments and organizations, 3) building commitment, 4) sharing ideas and planning the activities, 5) collaboration for activity implementation, 6) network management, 7) relationship development, and maintaining an ongoing relationship and building network. Moreover, the learning area model was created base on four main pillars: public, private, local government, and community sectors, and three powers from government, cooperation, and knowledge.

Keywords: Creation of cooperation mechanisms and networks, Living Museum learning, Local economy, Quality of life

บทนำ

พระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 บัญญัติให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ประกอบกับระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง พ.ศ. 2548 แก้ไขถึงฉบับที่ 3 พ.ศ. 2561 กำหนดให้เทศบาลต้องจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อกำหนดกรอบทิศทาง และแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของรัฐ แผนพัฒนาจังหวัด กรอบยุทธศาสตร์ในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตจังหวัด และนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ปากพูนมีเนื้อที่ส่วนใหญ่มีลักษณะดินปนทราย และดินตกระกอนที่มีความอุดมสมบูรณ์ รุปร่างของตำบลเป็นแนวยาว และอยู่บนภูมิประเทศที่เป็นสันดอนจากการตกระกอนทับถมของทรายทำให้มีปัญหาเรื่องการระบายน้ำ ส่วนชายทะเลจะมีพื้นที่ป่าชายเลนอยู่ในสภาพพื้นที่ที่น้ำเป็นท่งในปัจจุบันเนื่องจากทรัพยากรเหล่านี้กำลังประสบปัญหาเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมเป็นพิษทางน้ำ เนื่องจากการบุกรุกสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยริมคลองและมีคลองที่สำคัญอยู่ 2 สาย คือ คลองท่าแพ ต้นน้ำเขาหลวงผ่านจากคลองบ้านตาลไหลผ่านตำบลท่าจั่ว ต้นน้ำมาจากอำเภอพรมคีรี ไหลออกสู่ปากอ่าวไทยบริเวณปากน้ำคลองปากพวย ต้นน้ำจากเทือกเขาหลวงไหลผ่านอำเภอพรมคีรี บ้านหลาโอนไหลสู่อ่าวไทย (Pak Phun Municipality, 2018)

ซึ่งจากการวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อประเมินสภาพการณ์พัฒนาในปัจจุบัน และโอกาสในการพัฒนา ในอนาคตของเทศบาลเมืองปากพูน เป็นการประเมินถึงโอกาสและภาวะคุกคามหรือข้อจำกัดอันเป็นสภาวะแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของท้องถิ่น อันเป็นสภาวะแวดล้อม ภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยใช้เทคนิคการ SWOT ANALYSIS เพื่อวิเคราะห์โอกาส จุดแข็ง จุดอ่อน และภัยคุกคาม (Boonpienpon & Wongwiwattana, 2019) เพื่อพิจารณาศักยภาพการพัฒนา ของแต่ละยุทธศาสตร์เทศบาลเมืองปากพูนได้รวบรวมปัญหาความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาล ซึ่งได้จากการจัดประชาคมท้องถิ่นและข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561-2565) ของเทศบาลเมืองปากพูน โดยผ่านการกลั่นกรองของคณะกรรมการพัฒนาเทศบาลเพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางในการพัฒนาเทศบาลอันจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองปากพูนต่อไป (Pak Phun Municipality, 2018)

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจและลงพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูนเพื่อค้นหาโจทย์วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City) สอดคล้องกับการพัฒนาในอนาคตของเทศบาลเมืองปากพูน ที่สามารถสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่ภายใต้แหล่งทรัพยากรที่สำคัญของชุมชน (Khunweechuay & Thamkirati, 2019) เช่น ป่าโกงกาง แหล่งฐานทางวัฒนธรรม เช่น สถานประกอบการ สวนมะพร้าว การทำน้ำผึ้งป่า และประวัติศาสตร์ปากพูน ด้วยฐานทรัพยากรที่สมบูรณ์ข้างต้น คณะผู้วิจัย จึงเล็งเห็นความสำคัญในฐานะที่เป็นพื้นที่ต้นแบบของการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City) การสร้างพิพิธภัณฑ์มีชีวิต (Sirindhorn Anthropology Center, 2011) ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ใน

การศึกษา คือ เพื่อสร้างกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑน์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช และนำข้อมูลที่ผ่านมาการเก็บรวบรวมอย่างเป็นระบบตามหลักวิชาการเผยแพร่องค์ความรู้ที่มีคุณค่าเพื่อประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

การทบทวนแนวคิดและวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างกลไกความร่วมมือ

Mongkolsit (2019) พบว่า การสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนา ประกอบด้วย การสร้างจิตสำนึกในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การประสานงานขององค์กรเครือข่าย การสร้างความมุ่งมั่นและตั้งใจร่วมกัน การจัดการเครือข่าย การพัฒนาเครือข่าย และการติดตามเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดความเหมาะสมและความได้เปรียบของกลยุทธ์เครือข่ายการทำงานร่วมกัน บ่งชี้ถึงการสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบร่วมกันและการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย ถือเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการของสังคมยุคใหม่ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ทุกมิติ

แนวคิดเกี่ยวกับเมืองแห่งการเรียนรู้

การอธิบายเมืองแห่งการเรียนรู้ ความหมายของเมืองแห่งการเรียนรู้ วัตถุประสงค์เมืองแห่งการเรียนรู้ ลักษณะของเมืองแห่งการเรียนรู้ (Sipmuanpiam, 2005) ซึ่งการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ชุมชนจะต้องเรียนรู้ถึงกระบวนการสร้างความร่วมมือแบบหุ้นส่วน การมีส่วนร่วม และความสามารถในการดำเนินงานระหว่างส่วนต่าง ๆ ในชุมชน รวมถึงปัจจัยสำคัญของการเริ่มต้นพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ (Secretary of the Education Council, 2004) เพื่อแสวงหาการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้โดยความร่วมมือแบบการมีส่วนร่วมและความสามารถในการดำเนินงานต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายการเรียนรู้

การอธิบายและเชื่อมโยงของกลุ่มคนหรือองค์กรที่เกิดขึ้นโดยสมัครใจ โดยการสร้างความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรเพื่อร่วมมือดำเนินภารกิจที่ตั้งไว้ด้วยความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (Rupkhamdee et al., 2009; Hutanuwat & Hutanuwat, 2003; Phongphit, 2008; Kruethep, 2004) ทั้งนี้ Kruethep (2007) และ Chomyot, Karlert & Tarakhun (2020) ได้อธิบายถึง องค์ประกอบหลักของการทำงานแบบเครือข่ายในการบริหารงานท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และมีความชัดเจนต่อประเด็นเครือข่ายในชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้

แนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑน์มีชีวิต

การอธิบายความหมาย (Kongpunpin, 2014) การปรับตัว (Henri, 1973) ความสำคัญของพิพิธภัณฑน์มีชีวิต (Kanokmongkol, 2011; Kongpunpin, 2014; Magelssen, 2007) และการจัดการให้สัมพันธ์กับเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความเจ็บเหงาและความไม่น่าสนใจของพิพิธภัณฑน์ (Srisakulchairak, T. et al., 2003) ในขณะที่ยังสามารถคงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ อัตลักษณ์ของพื้นที่ควบคู่ไปด้วย และสามารถนำมาช่วยกำหนดกรอบความคิด การออกแบบลักษณะและการกำหนดส่วนประกอบเบื้องต้นของการพัฒนาตามกรอบการวิจัยดังต่อไปนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภายใต้การศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษาภาคสนามเพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยการสร้างกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนี้

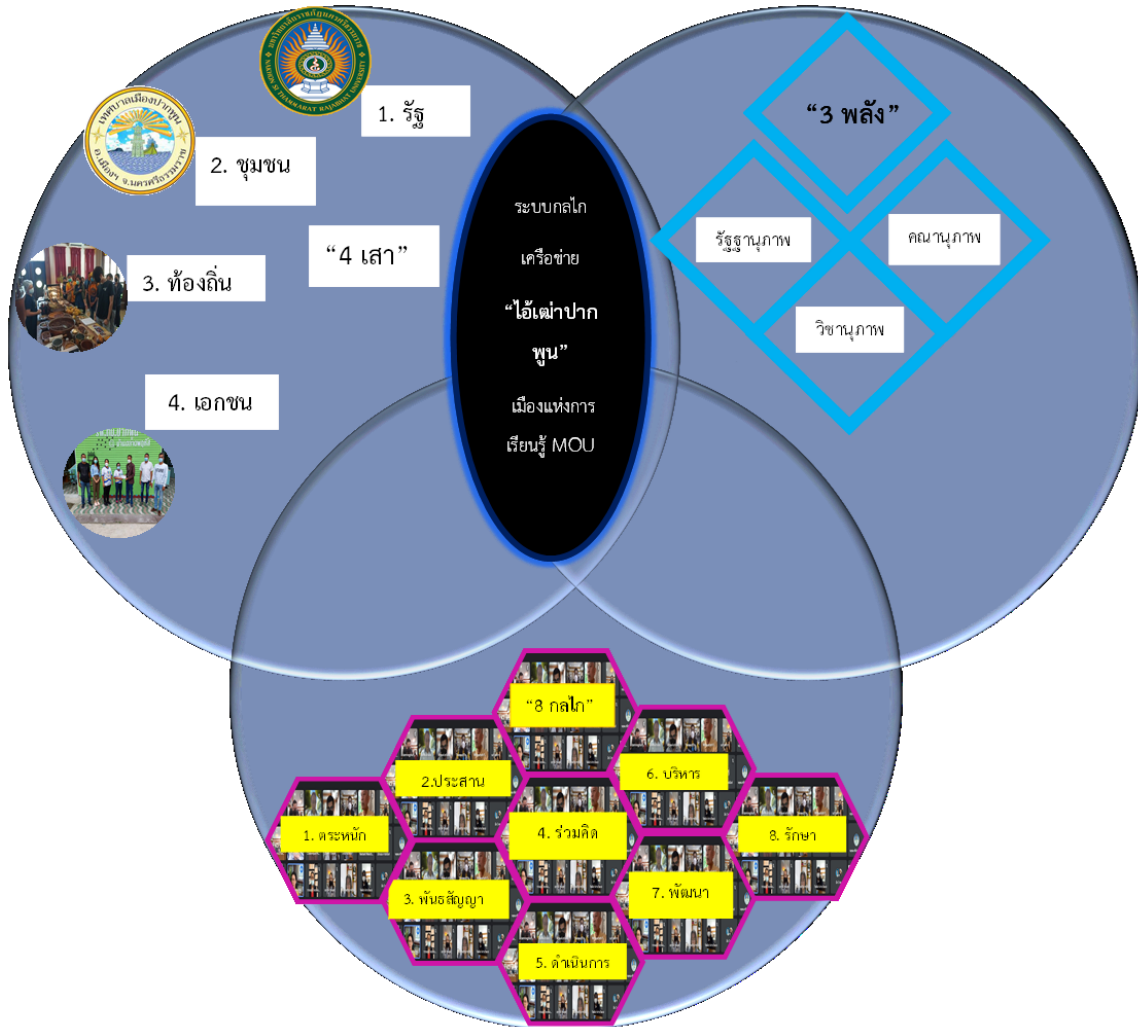

Figure 1 Conceptual Framework

จากภาพประกอบ กลไกความร่วมมือ ประกอบด้วย 8 กลไก คือ 1) การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย 2) การประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่าย 3) การสร้างพันธสัญญาร่วมกัน 4) การร่วมคิดและวางแผนกิจกรรมร่วมกัน 5) การดำเนินการกิจกรรมร่วมกัน 6) การบริหารจัดการเครือข่าย 7) การพัฒนาความสัมพันธ์ 8) การรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและการสร้างเครือข่าย โดยมี 4 เสาหลัก อันได้แก่ ภาครัฐ เอกชน ท้องถิ่น ภาคเอกชน และ 3 พลัง ได้แก่ รัฐธรรมาภาพ คณาภาพ และวิชาภาพ อันจะเป็นกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน ผ่านแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

พื้นที่ในการดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกพื้นที่แบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ พื้นที่ปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยทรัพยากรเชิงพื้นที่ส่วนใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง รูปร่างของตำบลเป็นแนวยาวและอยู่บนภูมิประเทศที่เป็นสันดอนจากการตกตะกอนทับถมของทรายทำให้มีปัญหาเรื่องการระบายน้ำ ส่วนชายทะเลจะมีพื้นที่ป่าชายเลนอยู่ในสภาพพื้นที่น้ำเป็นหว่ง เนื่องจากทรัพยากรเหล่านี้กำลังประสบปัญหาภัยกับสภาวะแวดล้อมเป็นพิษทางน้ำ จากการบุกรุกสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยริมคลองและมีคลองที่สำคัญอยู่ 2 สาย คือ คลองท่าแพ ต้นน้ำไหลลงผ่านจากคลองบ้านตาลไหลผ่านตำบลท่าจั่ว ต้นน้ำมาจากอำเภอพรหมคีรีไหลออกสู่ปากอ่าวไทยบริเวณปากน้ำคลองปากพวย ต้นน้ำจากเทือกเขาหลวงไหลผ่านอำเภอพรหมคีรี บ้านหลาโอนไหลสู่อ่าวไทย ซึ่งการวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อประเมินสภาพการณ์พัฒนาในปัจจุบันและโอกาสในการพัฒนาในอนาคตของเทศบาลเมืองปากพูน เป็นการประเมินถึงโอกาสและภาวะคุกคามหรือข้อจำกัดอันเป็นสภาวะแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของท้องถิ่น อันเป็นสภาวะแวดล้อมภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT ANALYSIS เพื่อพิจารณาศักยภาพการพัฒนาของแต่ละยุทธศาสตร์เทศบาลเมืองปากพูนได้รวบรวมปัญหาความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาล ซึ่งได้จากการจัดประชาคมท้องถิ่นและข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนำมาจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561-2565) เทศบาลเมืองปากพูน โดยผ่านการกลั่นกรองของคณะกรรมการพัฒนาเทศบาลเพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางในการพัฒนาเทศบาลจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนการพัฒนาเทศบาลเมืองปากพูนต่อไป (Pak Phun Municipality, 2018) ประกอบการลงพื้นที่เพื่อค้นหาโจทย์วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City) การพัฒนาเมืองน่าอยู่และการกระจายศูนย์กลางความเจริญ สอดคล้องกับการพัฒนาในอนาคตของเทศบาลเมืองปากพูนที่สามารถสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่ได้

ประชากรเป้าหมายในการดำเนินการวิจัย โดยแบ่งเป็นกลุ่มดังนี้

1. กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 20 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อร่วมศึกษาข้อมูลและร่วมกันออกแบบกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พินิจทัศน์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. กลุ่มสถานประกอบการ วิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย กลุ่มอุโมงค์โกงกาง กลุ่มสถานประกอบการสวนมะพร้าว กลุ่มการทำน้ำผึ้งป่าโกงกาง กลุ่มประวัติศาสตร์ปากพูน จำนวน 10 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) การสนับสนุนด้านข้อมูล บุคลากร ทรัพยากร การส่งเสริมและผลักดันนโยบายและการรวมกลุ่มวิสาหกิจแก่ภาคที่เกี่ยวข้อง และ Eco Social Business

3. กลุ่มสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช โรงเรียนอนุบาลปากพูน (สังกัดเทศบาลเมืองปากพูน) ชมรมโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน เพื่อดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนเชิงพื้นที่ และร่วมออกแบบกลไกระดับพื้นที่การสนับสนุนด้านข้อมูล บุคลากร ทรัพยากรการส่งเสริม และผลักดันนโยบาย

4. กลุ่มภาคเอกชนในพื้นที่ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบสโนบอล (Snow Ball) โดยการศึกษาข้อมูล การสนับสนุนบุคลากร ทรัพยากร การส่งเสริมและมีส่วนร่วมในการกำหนด ผลักดันนโยบาย และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

วิธีดำเนินการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการ การดำเนินการวิจัย และการเก็บข้อมูลเพื่อสร้างกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑน์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิชาการ และงานวิจัย โดยผู้วิจัยศึกษาและค้นคว้าพร้อมทั้งรวบรวมข้อมูล และประมวลข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลไกและเครือข่ายในการพัฒนาเมืองปากพูน

2. การลงพื้นที่ภาคสนาม โดยการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มแกนนำชุมชน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ตัวแทนสถาบันการศึกษาในชุมชน ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจ โดยคณะผู้วิจัยขอความร่วมมือโดยวาจาเป็นเบื้องต้น พร้อมทั้งแนบเอกสารข้อมูลสำหรับการเตรียมตัวก่อนสัมภาษณ์และนัดวันเวลาสถานที่ที่จะทำการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลโดยนัดผู้ให้ข้อมูลสำคัญในวันเสาร์-อาทิตย์ เนื่องจากเป็นวันหยุด เวลาประมาณ 13.00-17.00 น. เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ว่างของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ใช้ที่พักของผู้ให้ข้อมูลและที่ทำการของเทศบาลฯ เป็นสถานที่สัมภาษณ์ ผู้รับข้อมูลมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และผู้ขอความยินยอม รวมถึงข้อมูลท้องถิ่นลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างกลไกและพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ด้วยกระบวนการโอ้เฒ่าประกอบด้วย ประชาชน ภาคีรัฐ และเอกชน แต่ละกลุ่มและนำข้อมูลทั้ง 2 ส่วน มาวิเคราะห์กลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่ระหว่างผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่ม

4. ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมารวบรวมเป็นหมวดหมู่ และทำการวิเคราะห์ เชิงคุณภาพ และดำเนินการสนทนากลุ่มครั้งสุดท้ายของผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่ม เช่น กลุ่มภาคประชาชนในพื้นที่ รวมถึงภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้ได้ข้อมูลในแต่ละกลุ่มเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลการมีส่วนร่วมและกลไกในแต่ละด้านและแต่ละกลุ่ม

5. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมทั้งหมดมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยสรุปกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑน์มีชีวิต (Collaborative Mechanism) โดยการสนทนากลุ่มและการวิเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อวิเคราะห์โอกาส จุดแข็ง จุดอ่อน และภัยคุกคาม รวมทั้งศึกษากรณีใช้เทคนิคที่เรียกว่า “TOWS Matrix” (Boonpienpon & Wongwiwattana, 2019) เป็นวิธีที่ให้ประโยชน์แก่ผู้ประกอบการหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เป้าหมายเพื่อนำไปสู่การรวมเป็นองค์ความรู้ท้องถิ่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การสร้างกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑน์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ โดยการจำแนกข้อมูลแต่ละกลุ่มตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยวางไว้ หลังจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์และนำเสนอข้อมูลในเชิงการพรรณนา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการในส่วนของการสร้างกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑน์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ผ่านเวทีระดมความคิดเห็นในแต่ละกลุ่มเพื่อสร้างพื้นที่การเรียนรู้เพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยประกอบด้วยกระบวนการในการสร้างกลไกเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

1. กลไกความร่วมมือ ทีมนักวิจัยดำเนินการจัดการลงพื้นที่ และประชุมกลุ่ม เพื่อดำเนินการในประเด็นกลไกและเครือข่ายดังต่อไปนี้

1.1 การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดตั้งพิพิธภัณฑน์มีชีวิต สืบเนื่องจากในพื้นที่มีภูมิปัญญาและองค์ความรู้ต่าง ๆ มากมายที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางทะเล แต่ไม่ได้จัดระบบความรู้ที่ออกมาเป็นหมวดหมวดและกระจายความรู้ไปยังผู้ที่สนใจจากภูมิปัญญาเบื้องต้น เช่น การทำน้ำผึ้งป่าโกก่างมีผลผลิตแต่ไม่ได้จัดการผลผลิตให้เป็นที่ยอมรับหรือมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับพื้นที่ตำบลปากพูนในการกำกับดูแลของเทศบาลเมืองปากพูนมีส่วนมะพร้าวในพื้นที่จำนวนมากหลายสวนแต่ไม่สามารถเชื่อมโยงเป็นโครงการเครือข่ายในการจัดการผลผลิตหรือแปรรูปผลผลิตเพื่อจำหน่ายหรือสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้ ในขณะเดียวกันการประมงพื้นบ้าน เช่น การทำบ้านปลาเพื่ออนุรักษ์สัตว์น้ำและอนุรักษ์ภูมิปัญญาในการทำประมงของคนในพื้นที่ ภูมิปัญญาเหล่านี้มีจำนวนมากมาย แต่ขาดซึ่งการจัดระบบและระเบียบในการจัดการความรู้ที่ออกมาเผยแพร่และทอดความรู้หรือผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาและใช้เป็นส่วนหนึ่งในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้คนในชุมชนพยายามเข้ามามีส่วนร่วมภายใต้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาลเมืองปากพูนและหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช โรงเรียนอนุบาลปากพูน โรงเรียนผู้สูงอายุ และสถานประกอบการต่าง ๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นเครือข่ายในการสร้างความร่วมมือ พร้อมตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและผลักดันให้เกิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ในลักษณะพิพิธภัณฑน์มีชีวิตภายใต้ทรัพยากรทางธรรมชาติสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลปากพูน

1.2 การประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่าย เมื่อมีการรับทราบถึงปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องมีการเรียนรู้ในลักษณะพิพิธภัณฑน์การเรียนรู้ชุมชนหรือการศึกษาตลอดชีวิต จำเป็นต้องมีหน่วยงานหลักก็คือเทศบาลเมืองปากพูนเป็นตัวเชื่อมประสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายอื่น ๆ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน

ที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องในลักษณะของการส่งเสริมอาชีพและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้กับคนในชุมชน สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะต้องเข้ามาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น อุโมงค์โงกวางให้เป็นแหล่งถือเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำหายากนานาชนิด ในขณะที่เดียวกันสำนักงานการท่องเที่ยวจะต้องเป็นหน่วยงานหลักในการเข้ามามีบทบาทส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ทั้งในรูปแบบของสินค้าและบริการ รวมถึงเป็นแกนหลักในการให้ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยังจะเป็นการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนในการจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อประสานงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในขณะเดียวกันก็เป็นแกนนำสำคัญในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้กับคนในพื้นที่ตำบลปากพูน พร้อมพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้ามาในพื้นที่ตำบลปากพูนได้ เช่น ระบบการคมนาคม ระบบการค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ระบบไฟฟ้า และอินเทอร์เน็ต รวมถึงป้ายประชาสัมพันธ์และป้ายบอกทางไปในพื้นที่ต่าง ๆ

1.3 การสร้างพันธมิตรยูธาร่วมกัน โดยทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและช่วยให้เครือข่ายที่เกิดขึ้นมีความมั่นคงและสามารถทำงานร่วมกันได้ภายใต้กิจกรรม คือ การแนะนำตนเองถึงศักยภาพที่มีของตนเองและชุมชน รวมถึงสถานที่จัดแสดงและเครือข่ายที่สามารถทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพได้ ทั้งนี้ในการดำเนินการของเครือข่ายโดยมีผู้นำในลักษณะของหัวหน้าของเครือข่ายในแต่ละประเภท เช่น รัฐ ชุมชน ท้องถิ่น เอกชนเพื่อผูกเกลอ โดยยึดในลักษณะคุณสมบัติที่มีความพร้อมและยินดีช่วยเหลือเครือข่ายอย่างเต็มความสามารถในการเป็นผู้นำของเครือข่ายที่สามารถสะท้อนแนวคิดแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้

1.4 การร่วมคิดและวางแผนกิจกรรมร่วมกัน ขึ้นของการคิดและวางแผนร่วมกันผ่านกิจกรรมในพื้นที่ที่สนับสนุนเวียนสลับเปลี่ยนกัน เช่น กิจกรรมอุโมงค์โงกวาง กิจกรรมการแปรรูปมะพร้าว กิจกรรมการทำหรี โดยทำเป็นปฏิทินของเครือข่ายเพื่อให้เกิดความซ้ำซ้อน และสามารถจัดแสดงสินค้าได้อย่างทั่วถึงโดยมีทุกกลุ่มที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่าย และจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนและการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้

1.5 การดำเนินการกิจกรรมร่วมกัน ในขั้นตอนนี้จะเน้นกิจกรรมหลักที่สำคัญ คือ การจัดพื้นที่แห่งการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการสลับหมุนเวียนกันของเครือข่ายในการจัดกิจกรรม ทั้งมีกำหนดการในแต่ละเดือนโดยการนำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของชุมชนมาจัดแสดงสินค้าเพื่อให้เกิดความหลากหลาย และเครือข่ายสามารถเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นความเป็นเครือข่ายในการสลับหมุนเวียนของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ รวมทั้งการแสดงผลภาคประวัติศาสตร์ของชุมชน เครือข่ายยังสามารถสร้างอาชีพและรายได้ให้กับพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ตลาดความสุขชาวเล เช่น ขายสินค้าท้องถิ่นอาหารพื้นถิ่น ปลาตากแห้ง อาหารทะเล และอื่น ๆ ที่เป็นผลผลิตทางการเกษตร

1.6 การบริหารจัดการเครือข่าย ในขั้นตอนของการบริหารจัดการและประสานความร่วมมือกับเครือข่ายลักษณะการสลับสับเปลี่ยนทำงานตามรูปแบบของความถนัดของแต่ละคนหรือแต่ละเครือข่าย หากมีข้อปัญหาใด ๆ ก็ตามก็จะมีการประชุมเพื่อแก้ปัญหาและวางแผนร่วมกันในลักษณะ “ร่วมด้วยช่วยกัน” ในการแก้ปัญหาเป็นการบริหารและประสานความสัมพันธ์ในเครือข่าย ทั้งรัฐ ชุมชน ท้องถิ่น และเอกชน

เพื่อความร่วมมือระหว่างเครือข่าย บ่งชี้ถึง “การบริหารร่วม” ในลักษณะร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมนำ และร่วมประสาน เพื่อเป็นการวางแผนร่วมกันอยู่ตลอดเวลา การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายซึ่งกันและกันผ่านกลไกและความร่วมมือในการทำงาน พร้อมทั้งมีการประเมินผลถึงผลกระทบทางด้านต่าง ๆ ในพื้นที่ปากพูนในลักษณะการสร้างองค์ความรู้และสร้างคุณค่าร่วมของคนในพื้นที่ของคนในชุมชน

1.7 การพัฒนาความสัมพันธ์ นอกเหนือจากมีกำหนดการและปฏิทินการประชุมร่วมกันระหว่างเครือข่ายแล้วจะต้องมีการพบปะประชุมเป็นรายเดือนเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่าย พร้อมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในลักษณะ “สภาภาพ แลพิพิธภัณฑ” เพื่อสอบถามและแลกเปลี่ยนถึงการดำเนินงาน สภาพปัญหา และหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน พร้อมทั้งเชื่อมประสานความสัมพันธ์และส่งต่อความรู้ใหม่ ๆ สู่เครือข่ายความร่วมมือ พร้อมทั้งสร้าง “ทายาทความร่วมมือ” เน้นความสัมพันธ์ที่มีความยั่งยืนและต่อยอดไปสู่รุ่นต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง

1.8 รักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะมองในมิติของการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันและกันไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการดำรงชีวิต การทำงาน การประสานงาน การส่งต่อและสืบทอดความรู้เป็นเครือข่าย หรืออีกความหมายหนึ่งคือ หากมีกิจกรรมที่นอกเหนือจากพิพิธภัณฑมีชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูนแล้ว อาจมีการร่วมด้วยช่วยกัน ในลักษณะของ “สวัสดิการ” ของเครือข่ายในท่ามกลางสถานการณ์ของงานตามประเพณี เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ หรือสารทเดือนสิบ เพื่อเป็นการต่อยอดถึงความร่วมมือเป็นสวัสดิการเพื่อขวัญกำลังใจให้กับเครือข่ายความร่วมมือได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

2. เครือข่ายการพัฒนาพื้นที่ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะ “ไอ้เฒ่า” คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เมืองปากพูน เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 4 เสาหลัก อันได้แก่ ภาครัฐ ท้องถิ่น ชุมชน และเอกชน รายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ภาครัฐ ประกอบด้วย 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อมาเป็นฐานองค์ความรู้ในการขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือให้กับพื้นที่ปากพูน รวมถึงแนวนโยบายในการจัดการชุมชนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตให้กับคนในชุมชน 2) โรงเรียนอนุบาลปากพูน เพื่อเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑมีชีวิตในรูปแบบต่างๆ ให้เด็กเยาวชนหรือผู้ที่สนใจไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ในท้องถิ่นดังกล่าว ในขณะที่เดียวกันก็สามารถกลายเป็นแหล่งหรือสถานการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับเด็กและเยาวชนหรือผู้สนใจในพื้นที่ 3) โรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อผลักดันการนำองค์ความรู้จากการศึกษาวิจัยและกลไกความร่วมมือที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในฐานะบุคคลที่มีความรู้และทรงคุณค่าที่สามารถถ่ายทอดประสบการณ์และองค์ความรู้จากพิพิธภัณฑมีชีวิตในพื้นที่ปากพูนทำให้องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นสามารถสืบทอดไปยังเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 4) พัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการสนับสนุนในเรื่ององค์ความรู้ และแนวทางในการจัดการประเด็นการส่งเสริมอาชีพ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อยกระดับมูลค่าเพิ่ม

2.2 ท้องถิ่น ประกอบด้วย เทศบาลเมืองปากพูน จะเป็นจุดศูนย์กลางในการสร้างกลไกความร่วมมือ คือ เพื่อให้ทุกภาคส่วนมาทำงานร่วมกัน ทั้งภาครัฐ ชุมชน ท้องถิ่นและภาคเอกชน นำไปสู่การสร้างกลไกและความร่วมมือ ซึ่งเทศบาลเมืองปากพูนนั้นสามารถขับเคลื่อนไปตามแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับการสร้างศูนย์

การเรียนรู้ในลักษณะพิพิธภัณฑน์มีชีวิตภายใต้กฎกติกาที่เกิดขึ้นของชุมชน รวมถึงสร้างตลาดเศรษฐกิจให้กลายเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ และยังเป็นศูนย์กลางสำคัญในการรวมกลุ่มเครือข่ายความร่วมมือตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่น ภาครัฐและนำเอกชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนสำคัญในการพัฒนาชุมชน

2.3 ชุมชน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เมืองปากพูนเพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 1) อุโมงค์โงกงและน้ำผึ่งจากอุโมงค์โงกงมีพื้นที่อยู่ไม่น้อยกว่า 4,000 ไร่ เป็นป่าชายเลน (mangrove forest ecosystem) ที่มีความหลากหลายของพันธุ์พืชและสัตว์น้ำอยู่ร่วมกัน ทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในระบบนิเวศแบบครบวงจรและชาวบ้านในพื้นที่สามารถใช้ประโยชน์ เช่น การจับสัตว์น้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำน้ำผึ่งในป่าโงกงถือเป็นภูมิปัญญาประจำท้องถิ่น 2) ผู้ประกอบการชาวสวนมะพร้าว ได้แก่ สวนมะพร้าวบ้านพ่อเอี้ยง สวนมะพร้าวแม่ทองพริ้ง สวนมะพร้าวคำสิงห์ และสวนมะพร้าวลุงเดือน เป็นสวนเกษตรผสมผสานเชิงท่องเที่ยวและมีผู้คนมาศึกษาดูงานหลากหลายมีลูกค้าจากคนในชุมชนและต่างจังหวัด 3) กลุ่มประมงพื้นบ้าน อันประกอบด้วยกลุ่มที่ใช้เครื่องมือประมง ได้แก่ กรำ โพงพาง ลอบ และแร้ว นอกจากนี้วิธีการทำประมงของชาวประมงพื้นบ้านปากพูนยังมีความหลากหลายและแตกต่างจากชาวประมงพื้นบ้านกลุ่มอื่น ๆ

2.4 เอกชน ประกอบด้วย 1) ตลาดความสุขชาวเล เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ที่รวบรวมความรู้จากเครือข่ายความร่วมมือที่เกิดขึ้นจากการสร้างและพัฒนาวิถีความร่วมมือของเทศบาลเมืองปากพูน ทั้งยังเป็นแหล่งรวบรวมผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เกิดขึ้นจากคนในพื้นที่มาจัดแสดง และวางจำหน่าย พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการดังกล่าวให้กับคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว 2) โรงเรียนขยายศรี เป็นแหล่งเรียนรู้และลักษณะสินค้าพื้นบ้านและสินค้าชุมชนที่ถูกนำมาวางจัดจำหน่ายพร้อมทั้งการสร้างรายได้ และอาชีพให้กับคนในชุมชน

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ 3 พลัง ได้แก่ รัฐบาลคุณภาพ คณาณภาพ และวิชนาภาพ ดังต่อไปนี้

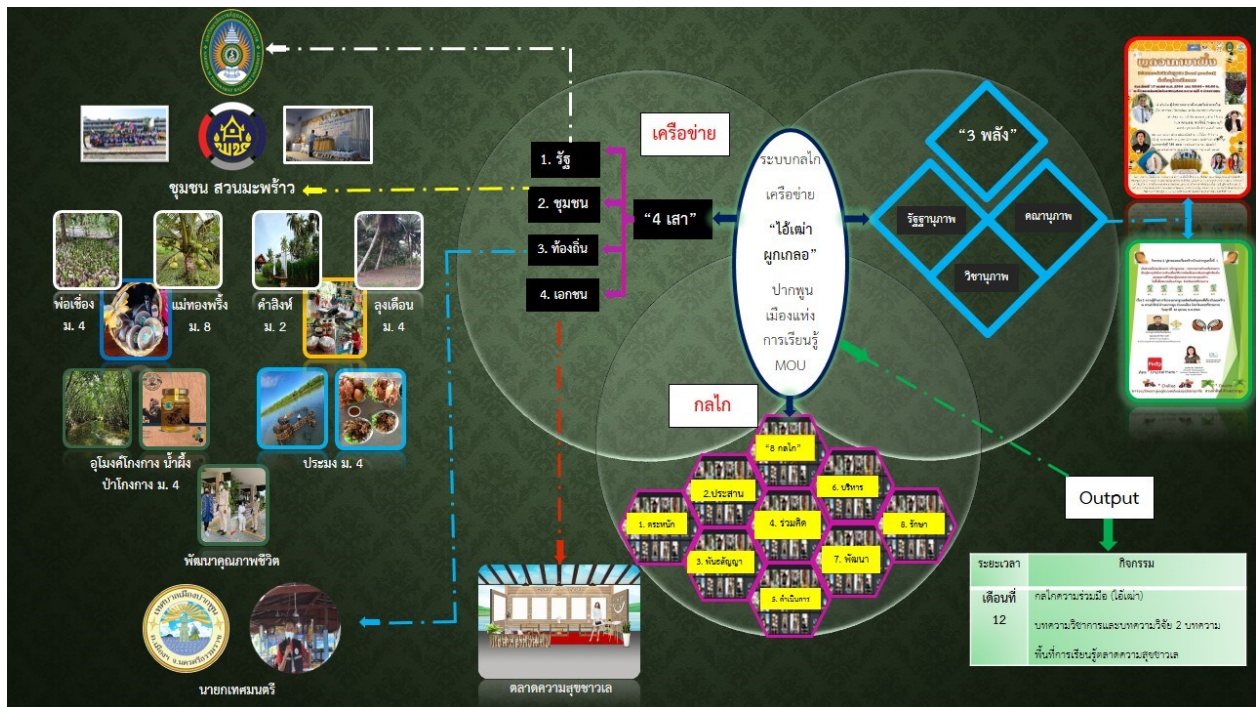
1. รัฐบาลคุณภาพ เป็นการรวมพลังในการทำงานร่วมกันระหว่างเทศบาลเมืองปากพูนที่เป็นจุดศูนย์กลางในการสร้างกลไกความร่วมมือในฐานะหน่วยงาน “รัฐ” ที่เข้ามาสร้างและประสานความร่วมมือที่นำโดยเทศบาลเมืองปากพูน เพื่อการขับเคลื่อนไปตามแผนพัฒนาเทศบาลเมืองปากพูนเพื่อสร้างศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนหรือศูนย์กลางสำคัญในการรวมกลุ่มเครือข่ายความร่วมมือ ประกอบกับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชหรือหน่วยงานภาครัฐที่ส่งเสริมงานท้องถิ่นที่พร้อมเข้ามาเสริมทัพและเสริมพลังในฐานะ “ผู้ส่งเสริมองค์ความรู้” กับการจัดการองค์ความรู้ในชุมชนผนวกรวมกับองค์ความรู้ของผู้รู้และปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนปากพูนเพื่อการขับเคลื่อนกลไกและความร่วมมือ ภายใต้โยบายและการวางแผนในการจัดการชุมชนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตให้กับคนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มโรงเรียนผู้สูงอายุในฐานะหน่วยงานภาครัฐที่ประกอบด้วยปราชญ์บุคคลอันทรงคุณค่า และพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้หรือการศึกษาตลอดชีวิตที่สะสมและผลักดันการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑน์มีชีวิตไปถ่ายทอด และส่งเสริมความรู้ไปยังเด็กและเยาวชนในโรงเรียนอนุบาลปากพูนเพื่อเป็นฐานการจัดการเรียนรู้หรือแหล่งความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑน์มีชีวิต และสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. คณาณภาพ เป็นพลังของการมีส่วนร่วมในลักษณะ “การทำงานเป็นทีม” ในการสร้างความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑน์มีชีวิต ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มพื้นที่ที่มีอุโมงค์โงกง กลุ่มสถาน

ประกอบการสวนมะพร้าว หรือกลุ่มทำน้ำผึ้งป่าโกงางหรือเทียบได้กับ “สถานการณ์ประกอบการชุมชน” ประกอบกับการประสานความร่วมมือกับกลุ่มแกนนำชุมชน กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน เช่น กลุ่มแปรรูปอาหาร หรือแม้กระทั่งกลุ่มตัวแทนสถาบันการศึกษาในชุมชน เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช โรงเรียนอนุบาลปากพูน และโรงเรียนผู้สูงอายุ อีกทั้งยังมีกลุ่มตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาลเมืองปากพูนที่ประกอบด้วยสำนักฯ ต่าง ๆ ที่พร้อมประสานความร่วมมือในทุก ๆ ด้าน และกลุ่มตัวแทนภาคธุรกิจ ทุกกลุ่มที่ขับเคลื่อนการทำงานในลักษณะ “คณาภาพ” ทำงานเป็นทีมและประสานความร่วมมือทุกภาคส่วนเพื่อสร้างพื้นที่การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์มีชีวิต จำนวน 1 พื้นที่ ในเทศบาลเมืองปากพูนที่พร้อมเป็นสถานที่แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. วิชาภาพ เป็นการรวมพลังเพื่อรวบรวมองค์ความรู้จากกลุ่มและบุคคล หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นในลักษณะ “ภูมิปัญญา” ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนปากพูน ซึ่งองค์ความรู้ที่เป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีการจัดการความรู้เพื่อให้เป็นระบบโดยบุคคลหรือหน่วยงาน เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ในฐานะ “นักวิชาการ” เพื่อจัดระบบและระเบียบขององค์ความรู้ระหว่างบุคคลในพื้นที่ หรือก็คือ “เจ้าของภูมิปัญญา” หรือองค์ความรู้ ผนวกกับนักวิชาการเข้ามาส่งเสริมองค์ความรู้นั้นให้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างเทศบาลเมืองปากพูนในฐานะ “ศูนย์ประสานการเรียนรู้” ที่เข้ามาสร้างและประสานความร่วมมือหรือเป็นผู้ส่งต่อองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนปากพูนในลักษณะ “พิพิธภัณฑ์มีชีวิต” ไปถ่ายทอดและส่งเสริมความรู้ไปยังเด็ก เยาวชน วัยทำงาน หรือผู้สูงอายุ ทั้งในโรงเรียนอนุบาลปากพูนและโรงเรียนผู้สูงอายุ ให้เป็นฐานการจัดการเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิต และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากการศึกษาหลักความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสรุปได้ดังนี้

Figure 2 Creation of cooperation mechanisms and networks to develop living museum learning areas to build local economy and quality of life in Pak Phun municipal area in Nakhon Si Thammarat Province Thailand

จาก Figure 2 ไอเฒ่า คือ กลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช จากการศึกษาจากเอกสาร งานวิชาการ และงานวิจัย และเอกสารทางราชการของเทศบาลเมืองปากพูน เอกสารและงานวิจัยโดยผู้วิจัยศึกษาและค้นคว้าพร้อมทั้งรวบรวมข้อมูล และลงพื้นที่พร้อมทั้งจัดประชุมกลุ่มย่อย สามารถประมวลข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับกลไกและเครือข่ายในการพัฒนาเมืองปากพูน ซึ่งสถานะภาพและสภาพปัจจุบันการบริหารจัดการเมืองของเทศบาลเมืองปากพูน ประเด็นปัญหาของชุมชน ความภาคภูมิใจของชุมชน ความต้องการ ความคาดหวังของชุมชนในการพัฒนาและหนุนเสริมในการพัฒนาและสร้างกลไกและเครือข่ายเมืองน่าอยู่ภายใต้ทรัพยากรธรรมชาติ และอัตลักษณ์วัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาปากพูนอย่างยั่งยืน

การอภิปรายผล

กลไกการสร้างกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mongkolsit (2019) พบว่า การสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนา ประกอบด้วย การสร้างจิตสำนึกในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การประสานงานขององค์กรเครือข่าย การสร้างความมุ่งมั่นและตั้งใจร่วมกัน การจัดการเครือข่าย การพัฒนาเครือข่าย และการติดตามเครือข่ายอย่างต่อเนื่องก่อให้เกิดความเหมาะสมและความได้เปรียบของกลยุทธ์เครือข่ายการทำงานร่วมกัน บ่งชี้ถึงการสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานอย่าง

เป็นระบบร่วมกันและการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย ถือเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการของสังคมยุคใหม่ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ทุกมิติ ประกอบกับมี 4 เสาหลัก อันได้แก่ ภาครัฐ เอกชน ท้องถิ่น ภาคเอกชน และ 3 พลัง ได้แก่ รัฐธรรมาภิบาล คณาภิบาล และวิสาหกิจ ซึ่งเทียบเคียงได้กับงานวิจัยของ Hanghon and Rinthaisong (2015) ที่วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและหาแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตที่ประสานความร่วมมือระหว่างผู้บริหารท้องถิ่นในฐานะ “ภาคส่วนท้องถิ่น” อีกทั้งยังมีครูอาจารย์ และนักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะ “ภาครัฐ” เพื่อสนับสนุนทางวิชาการ ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ของชุมชนและเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตในฐานะ “ภาคประชาชน” ที่เข้ามาเสริมสร้างความร่วมมือในด้านการปรับแนวคิดให้ตรงกัน การร่วมมือซึ่งกัน และกัน และการเป็นส่วนหนึ่งซึ่งกันและกันทั้งนี้ทำให้เห็นสอดคล้องกับเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะ “ไฉ่เผ่า” ในการสร้างเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นข้อค้นพบจากภาคสนามสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาภายใต้ความร่วมมือทั้งภาครัฐ เอกชน รวมทั้งประชาชนในพื้นที่ อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับทรัพยากรของชุมชน

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ไฉ่เผ่า คือ กลไกการสร้างกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑสถานมีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่ายในพื้นที่ตำบลปากพูนในการกำกับดูแลของเทศบาลเมืองปากพูน สามารถเชื่อมโยงเป็นโครงการเครือข่าย จัดระบบและระเบียบในการจัดการความรู้ภายใต้การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ ชุมชนและผลักดันให้เกิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ในลักษณะพิพิธภัณฑสถานมีชีวิต ประสานหน่วยงานและองค์กรเครือข่าย ให้เกิดศูนย์การเรียนรู้ในลักษณะพิพิธภัณฑสถานมีชีวิต หรือการศึกษาตลอดชีวิต การสร้างพันธมิตรสัญญาร่วมกัน โดยทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและช่วยให้เครือข่ายที่เกิดขึ้นมีความมั่นคงและสามารถทำงานร่วมกัน การร่วมคิดและวางแผนกิจกรรมร่วมกัน ขั้นตอนของการคิดและวางแผนร่วมกันผ่านกิจกรรมในพื้นที่ที่สนับสนุนเวียนสลับเปลี่ยนกัน โดยมีทุกกลุ่มที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายและจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชน และการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ การดำเนินการกิจกรรมร่วมกัน ในขั้นตอนนี้จะเน้นกิจกรรมหลักที่สำคัญ คือ การจัดพื้นที่แห่งการเรียนรู้ เครือข่ายยังสามารถสร้างอาชีพ และรายได้แก่ชุมชน การบริหารจัดการเครือข่ายในขั้นตอนของการบริหารจัดการและประสานความร่วมมือกับเครือข่ายหรือ “การบริหารร่วม” ในลักษณะร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมนำ และร่วมประสานเพื่อเป็นการวางแผนร่วมกันอยู่ตลอดเวลา ใช้ทรัพยากรร่วมกันร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สามารถนำเป็นข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายเพื่อสร้างข้อมูลผ่านการเก็บรวบรวมอย่างเป็นระบบตามหลักวิชาการเพื่อง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเผยแพร่

องค์ความรู้ที่มีคุณค่าเพื่อประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาในรูปแบบของการยกระดับและเพิ่มมูลค่า เพื่อการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ คณะผู้วิจัยมีผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจจากกลุ่มเป้าหมายและเป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชน ทำให้การเข้าภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูล ได้ราบรื่น และผู้วิจัยมีมาตรการรองรับ และการป้องกันไม่ให้เกิดผลเสียตามมา คือ แจ้งทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความร่วมมือ

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

ไฉ่เผ่า เป็นข้อค้นพบจากการวิจัยถ้อยคำแบบกลไกและความร่วมมือในการทำงาน และการพัฒนาความสัมพันธ์ในพื้นที่ภาคใต้ นอกเหนือจากมีกำหนดการและปฏิทินการประชุมร่วมกันระหว่างเครือข่ายหรือ “ทายาทความร่วมมือ” เน้นความสัมพันธ์ที่มีความยั่งยืนและต่อยอดไปสู่รุ่นต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่อง การรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ภายใต้ “สวัสดิการร่วม” ของเครือข่ายในลักษณะ “ไฉ่เผ่า” ในการสร้างเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 4 เสาหลัก อันได้แก่ ภาครัฐ ท้องถิ่น ชุมชน และเอกชน ในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (ไฉ่เผ่า) 3 พลัง ได้แก่ รัฐธรรมาภาพ คณาธรรมาภาพ และวิชาธรรมาภาพ

กิตติกรรมประกาศหรือคำขอบคุณ

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “เกลอปากพูน : การสร้างกลไกความร่วมมือ และเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑน์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช” ขอขอบคุณทุนของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม หน่วยบริหารและจัดการทุน ด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (เลขที่สัญญา นสท. -ปม. 020/2564)

References

- Boonpienpon, N. & Wongwiwattana, B. (2019). MICE Business: Strategy Formation Using SWOT Analysis and TOWS Matrix Case Study: Strategy Formation for MICE Business in terms of Conventions and Exhibitions in Thailand. *Veridian E-Journal, Silpakorn University, Humanities, Social Sciences and arts*, 12(6), 2654-2670. (In Thai) <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/208080/164564> he02.tci-thaijo.org
- Chomyot, S., Karlert, S., & Tarakhun, S. (2020). Building cooperation of local people in promoting activities for the elderly to conserve and apply Morlamsinxai intangible cultural heritage. *Journal of King Prajadhipok's Institute*, 18(2), 104-128. (In Thai) https://so06.tci-thaijo.org/index.php/kpi_journal/article/view/244981/166113
- Hanghon, P. & Rinthaisong, I. (2015). An analysis of components and guidelines for enhancing cooperation between local administrative organizations and community learning centers, the Life University Network in the management of non-formal education. Higher education in the southern region of Thailand. *Parichart Journal*, 28(3), 132-152. (In Thai) <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal/article/view/56030/46796>
- Henri, R.G. (1973). Role of museums of art and of human and social sciences. *Museum International*, 25(1-2), 26-44.
- Hutanuwat, N. & Hutanuwat. N. (2003). *Community Organization Development*. Bangkok: Community Organization Development Institute. (In Thai)
- Kanokmongkol, N. (2011). Operations for Cultural Cooperation between Thailand and Taiwan in a special exhibition. *Silpakorn*, 54(3), 36-47. (In Thai)
- Khunweechuay, M. & Thamkirati, K. (2019). Existence of the Pak Phun Folk Fishery Way: Analysis of the dynamics of past changes. *Nakbutparitat University Journal Nakhon Si Thammarat Rajabhat*, 10(2), 116-126. (In Thai) <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/nakboot/article/view/125570/114566>
- Kongpunpin, C. (2014). *Development of a living museum in Nathon area, Koh Samui*. Chiang Mai: Chiang Mai University. (In Thai)

- Kruethep, W. (2004). Potential of local government organizations in solving external impact problems. (Externalities): Learn from the actual experience of the Subdistrict Administrative Organization. *Journal of King Prajadhipok's Institute*, 2(1), 43-60. (In Thai) https://so06.tci-thaijo.org/index.php/kpi_journal/article/view/244802/165967
- Kruethep, W. (2007). Analytical Framework on State Fiscal Risks in the New Era. *Journal of Public and Private Management*, 14(2), 137-197. (In Thai)
- Magelssen. S. (2007). *Living History Museums: Undoing History Through Performance*. Scarecrow Press.
- Mongkolsit, S. (2019). Strategies for building a network of cooperation for the development of education management in a private school in Chonburi Province. *Journal of MCU Nakhondhat*, 6(10), 5843-5859. (In Thai) <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/227492/162318>
- Phongphit, S. (2008). *Community Enterprise Handbook*. Bangkok: Charoen Wittaya Printing. (In Thai)
- Rupkhamdee, W. et al. (2009). *Assessment of local administrative organizations with excellence in transparency and promoting public participation, 2009*. Nonthaburi: National Institute of Development Administration. (In Thai)
- Pak Phun Municipality. (2018). *Pak Phun Municipality Mueang Nakhon Si Thammarat District Nakhon Si Thammarat Province*. Retrieved from <https://www.pakpoonciv.go.th/>. (In Thai)
- Secretary of the Education Council. (2004). *Development of learning urban communities for Thai society*. Bangkok: Sweet pepper graphics. (In Thai)
- Sirindhorn Anthropology Center. (2011). *Science Museum*. Retrieved from <https://db.sac.or.th/museum/museum-article>. (In Thai)
- Sipmuanpiam, N. (2005). *Development of a learning city model, Case study: Chonburi Subdistrict Administrative Organization*. Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai)
- Srisakulchairak, T. et al. (2003). *Studying the possibility of participatory conservation and improvement of the old city of Lopburi to the livable heritage city of Thailand*. (Research report). Bangkok: Office of the Science Promotion Commission Research and innovation. (In Thai)